

Островий В. М. В. О. Геринович, ректор інституту народної освіти, про робітничий університет в Кам'янці на Поділлі / В. М. Островий // Матеріали другої всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції „Соціум. Наука. Культура” – Ч.2 (29-31 січня 2007 р.). – К.: ТОВ „ТК Меганом”, 2007. – С. 21-24.

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ

В.О.ГЕРИНОВИЧ, РЕКТОР ІНСТИТУТУ НАРОДНОЇ ОСВІТИ, ПРО РОБІТНИЧИЙ УНІВЕРСИТЕТ В КАМ'ЯНЦІ НА ПОДІЛЛІ.

В сучасних умовах розвитку демократичної України все більшої актуальності набуває історичний досвід в галузі освіти. Особливий інтерес викликає проблема створення та становлення робітничої освіти у 20-30-х рр. ХХ ст. як в Україні, так і в СРСР.

Історія існування робітничо-селянських факультетів на Україні почалась з 1921 р. За умов цілковитої відсутності коштів у бюджеті та важких матеріальних умов, Головпрофосвіта постановила відкрити одночасно 12 робфаків на 2 тисячі 400 чоловік.

Перед робфаками було поставлено два головних завдання: швидко, без відриву від виробництва, підготувати робітників та селян до вищої школи, одночасно пролетаризуючи її. Якщо впродовж перших двох років робфаки відкривались тільки при індустріальних та сільськогосподарських вузах, то вже 1922/23 н. р. було відкрито підготовчі курси при педагогічних, соціально-економічних та медичних вузах¹. На 1925/26 н. р. в Україні нараховувалось 26 робітничих факультетів². Педагогічна преса того часу, широко популяризувала процес заснування та розвитку робітничої освіти.

Ідея створення робітничого університету в м. Кам'янці-Подільському зародилась ще у 1924 р. Передбачалось, переважно лекційними методами роботи, подолати таке ганебне явище, як загальноосвітня неграмотність серед робітників і селян Кам'янецьчини. Робітничий університет (робфак) в м. Кам'янці-Подільському було засновано 2 травня 1926 р., а вже 17 травня розпочалось навчання. Як зазначає Володимир Олександрович Геринович,

відкриття університету було присвячено VIII-му окружному з'їзду Рад Кам'янецьчини та відбулося в присутності великої кількості студентства, робітників, службовців, представників різних установ.

Ініціативна група, до якої входив і В.О.Геринович, розробила план роботи з метою дати слухачам загальну освіту з ухилом до того виробництва, до якого належала більшість слухачів. Програма була розрахована на два роки навчання, кожний по три триместри. Базою робітничого університету стали вищі школи м. Кам'янця: інститут народної освіти (далі – ІНО), сільськогосподарський інститут та хімічний технікум³. Університет знаходився в приміщенні ІНО, а лекції проводились в усіх вищих школах м. Кам'янця-Подільського. Основна маса студентства складалась з членів профспілок. Окрім викладацько-професорського складу лекції читали кращі вчителі місцевих трудшкіл.

Академічна робота розпочалась за наступним планом⁴:

№ п/п	Назва дисциплін	Триместри					
		1	2	3	4	5	6
1.	Політекономія	10	10	10	10	10	-
2.	Радянське будівництво	-	10	10	10	10	-
3.	Класова боротьба	-	10	10	10	10	-
4.	Історія культури	-	-	-	-	-	50
5.	Мовознавство	-	10	10	-	-	-
6.	Література	-	-	10	10	10	-
7.	Економічна географія	-	-	-	-	-	30
8.	Фізика	-	35	35	35	35	-
9.	Техніка, механіка й технологія матеріалів	5	10	10	15	-	-
10.	Географія	-	-	-	-	-	30
11.	Хімія	10	22	22	22	22	-
12.	Математика	35	35	35	35	35	6
13.	Мінералогія з петрографією	15	-	-	-	-	-
14.	Ботаніка	10	15	-	-	-	-
15.	Зоологія з антропологією	10	15	-	-	-	-
16.	Біологія	-	-	12	12	-	-
17.	Енциклопедія виробництва	-	10	10	10	10	-
18.	Загальна гігієна, проф. і соц. гігієна	-	-	-	10	10	-
19.	Астрономія	-	-	-	-	-	15
20.	Геологія	-	-	-	-	-	20
21.	НОП у виробництві	-	-	-	-	15	-

Разом	95	182	174	179	167	151
-------	----	-----	-----	-----	-----	-----

Заняття проводились чотири рази на тиждень, три з них – в приміщенні ІНО. Лекції починались о 18⁰⁰ та тривали до 21³⁰. Академічна година становила 45 хвилин⁵.

Перші лекції, за словами В.О.Гериновича, надзвичайно вразили та захопили студентський загал. На чолі академічної роботи стояла предметна комісія, до якої входила професура та представники від студентства⁶.

В другому триместрі лекції читали 12 викладачів. Студентів у зазначеному триместрі нараховувалось – 112 чоловік. В порівнянні з першим триместром, цей показник зменшився на 27 студентів. В.О.Геринович пояснює це відрадженням за межі Кам'янецьчини, призовом до лав Червоної армії та відрахування декількох студентів за неуспішність. За національним складом студентство поділялось так⁷:

Триместр	Українців	Євреїв	Поляків	Німців
I	50%	25%	8%	9%
II	60%	30%	4%	1%

Відповідно у другому триместрі спостерігається збільшення відсотка українців та євреїв за рахунок зменшення трьох інших національностей: росіян, поляків та німців. Соціальний стан студентства у другому триместрі був таким: робітники – 65%, службовці – 25% і селяни – 10%. У порівнянні з першим триместром, зафіксовано збільшення селян за рахунок службовців.

За свідченням В.О.Гериновича, правління робітничого університету у другому триместрі провело чотири засідання та розглянуло 15 питань. Головним завданням правління було подальше поліпшення умов праці робітничого університету. За сприянням В.О.Гериновича, робітничий університет мав окрему аудиторію в ІНО та користувався його бібліотекою, лабораторіями. На засіданнях предметних комісій обговорювались робочі плани, методи й форми академічної роботи, облік відвідування тощо. Через

брак підручників для такого типу установ, як робітничі університети, за свідченням В.О.Гериновича, адміністрація тісно співпрацює з місцевою філією Державного Видавництва України⁸. Студенти активно виступали на засіданнях предметних комісій з пропозиціями, щодо викладання предметів. В.О.Геринович вважав, що така співпраця давала можливість в ході роботи вносити певні зміни у навчальні плани. Незважаючи на окремі труднощі в опануванні предметів, ректор ІНО спостерігав нахил студентів до фізики, математики та хімії.

З огляду на ускладнення предметів з наступним триместром, професорсько-викладацький склад вимагав від студентів своєчасного складання іспитів та об'єктивно підходив до оцінювання знань. Як зазначає автор, у другому триместрі екзаменаційна кампанія проходила набагато краще, ніж в першому. Відвідування також покращилось. Якщо в першому триместрі цей показник становив 74%, то в другому вже 80%.

В.О.Геринович, відмічає великий вплив охочих вчитися з сіл. Зокрема, фіксувались випадки, коли селяни-студенти, щоб вчитися, долали по сім верств. Ректор також повідомляє, що, не дивлячись на велике академічне навантаження та економічні труднощі, викладацький склад робфаку працює безкоштовно, відвідуючи всі заняття, секції та засідання.

Підводячи підсумок роботи у другому триместрі робітничого університету, В.О.Геринович зауважує: „...наслідки роботи цілком виправдали ті сподівання, які ставили перед робітничим університетом наші робітничі кола й ініціативна група. Приємно зайти в аудиторію, де пильно працює робітник чи селянин, який щойно перед лекцією працював на виробництві. Важка рука записує в своєму журналі (він обов'язковий у нас) основні моменти читаного предмету, або креслить геометричні фігури. Це – досягнення. Його видно в задоволеному студентові, в точному відвідуванні, складанні іспитів, дискусіях, на предметових комісіях чи правлінні. Ми горді за наш найстарший на Україні робітничий університет, який на кордонах провадить велику навчальну та виховну роботу...”

Крім характеристики функціонування робітничого університету, В.О.Геринович пропонує налагодити тісний зв'язок між окремими робітничими університетами, обмін звітами, робочими планами, формами обліку тощо. Одночасно, Володимир Олександрович пропонує впровадити керівну посаду інспектора в справах робітничих університетів при НКО, а також скликати наради у всеукраїнському або всесоюзному масштабі⁹.

Отже, робітничий факультет, що був заснований в м. Кам'янці-Подільському за безпосередньої участі ректора ІНО, професора В.О.Гериновича, відіграв важливу роль у розвитку та поширенні освіти на Поділлі.

Література:

1. Ряппо Я. Перспективи робфаків на Україні // Шлях освіти. – 1925. - №12. – С.1;
2. Ряппо Я. Технікуми України – здобутки жовтневої революції // Шлях освіти. – 1926. - №11. – С.6;
3. Геринович В. Робітничий Університет у Кам'янці на Поділлі // Шлях освіти. – 1926. - №8-9. – С.172;
4. Там само. – С.173;
5. Геринович В. З практики робітничого університету в Кам'янці на Поділлі // Шлях освіти. – 1926. - №12. – С.140;
6. Геринович В. Робітничий Університет у Кам'янці на Поділлі // Шлях освіти. – 1926. - №8-9. – С.174;
7. Геринович В. З практики робітничого університету в Кам'янці на Поділлі // Шлях освіти. – 1926. - №12. – С.140;
8. Там само. – С.141;
9. Там само. – С.143.

